

Rozširujeme si slovnú zásobu – príslovia, pranostiky

Vypracovala: Mgr. Kristínová

Príslovia

Príslovie je ustálené slovné spojenie, ktoré obrazne pomenúva nejaký jav a prináša isté poučenie.

Čo by sme mali vedieť o prísloviach?

- Príslovie je krátky ľudový výrok, z ktorého vyplýva poučenie.
- Príslovie výstižne vyjadruje múdrosť a dlhodobú životnú skúsenosť ľudí.
- Príslovie vyjadruje pozorovaciu schopnosť ľudí.
- Príslovia sú súčasťou ľudovej slovesnosti.
- Príslovia sú často v tvare rýmu a dvojveršia.

Príklady prísloví:

Komu niet rady, tomu niet pomoci.

Kto hlboko orie, zlato vyoráva.

Kto vysoko lieta, nízko padá.

Bez práce nie sú koláče.

Kto nemá v hlave, má v päťách.

Príklady prísloví v tvare rýmu a dvojveršia:

Kto chce dačo mať, musí o to dbať.

Aká práca, taká pláca.

Kto lenivo žije, sám seba bije

Kto neskoro chodí, sám sebe škodí.

Kto sa vlečie, neutečie.

Komu sa nelení, tomu sa zelení.

Čo by sme si mali zapamätať?

- **Príslovia** sa veľmi podobajú na porekadlá, vyjadrujú výstižne životnú skúsenosť a **majú** poučný význam.
- **Porekadlá** vyjadrujú výstižne životnú skúsenosť, ale **nemajú** poučný význam.

Cvičenie:

Zakry si pravý stĺpec a pokús sa určiť, či ide o príslovie alebo porekadlo (nezabudni, že príslovie má poučný význam):

<i>Dal ho do laty.</i>	<i>porekadlo</i>
<i>Kto včera luhal, tomu zajtra neuveria.</i>	<i>príslovie</i>
<i>Patrí mu celý svet.</i>	<i>porekadlo</i>
<i>Vie ako sa svet krúti.</i>	<i>porekadlo</i>
<i>Kto druhému jamu kope, sám do nej spadne.</i>	<i>príslovie</i>
<i>Kto mlčí, ten svedčí.</i>	<i>príslovie</i>
<i>Akoby hrom do neho udrel.</i>	<i>porekadlo</i>
<i>V zdravom tele zdravý duch.</i>	<i>príslovie</i>
<i>Dám na to krk.</i>	<i>porekadlo</i>
<i>Lepší vrabec v hrsti ako holub na streche.</i>	<i>príslovie</i>
<i>Dostal sa do slepej uličky.</i>	<i>porekadlo</i>

Cvičenie:

Z poprehadzovaných slovných spojení vytvor príslovia:

<i>Komu sa nelení,</i>	<i>palicu si nájde.</i>
<i>Kto chce psa biť</i>	<i>dlhy si plaťme.</i>
<i>Práca chvatná,</i>	<i>sám sebe škodí.</i>
<i>Priatelia budme,</i>	<i>má prázdne gamby.</i>
<i>Ak chceš spať sladko,</i>	<i>málo platná.</i>
<i>Kto sa hanbí,</i>	<i>večeraj ľahko.</i>
<i>Kto neskoro chodí,</i>	<i>tomu sa zelení.</i>
<i>Čo môžeš urobiť dnes,</i>	<i>nech nejde do lesa.</i>
<i>Kto sa bojí,</i>	<i>v starobe akoby si našiel.</i>
<i>Čo sa v mladosti naučíš,</i>	<i>neodkladaj na zajtra.</i>

Pranostiky

Pranostika je ľudová múdrosť s predpoveďou počasia alebo životnou skúsenosťou.

Čo by sme mali vedieť o pranostikách?

- Pranostiky sú súčasťou ľudovej slovesnosti.
- Pranostiky vznikli na základe dlhého pozorovania prírodných javov.
- V pranostikách sú zovšeobecnené dlhodobé pozorovania prírodných javov.
- Pranostiky môžu mať tvar rýmu a dvojveršia.

Príklady pranostík:

Čo január zazelená, to máj spáli.

Mnoho snehu, mnoho sena.

Matej ľady láme.

Apríl seno seje.

Chladný júl celé leto ochladí.

Čo august nedopečie, to september nedovarí.

Príklady pranostík, ktoré sa rýmujú:

Keď je pekne na Romana, býva žatva požehnaná.

Na svätého Gregora idú ľady do mora.

Dážď, keď nesie január, neteší sa hospodár.

Plačlivá Dorota, omrzlá robota.

Kto nenasial hrachu v marci, nebude ho variť v hrnci.

Cvičenie:

Zakry si pravý stĺpec a skús dokončiť pranostiky:

<i>Barbora ťahá .....</i>	<i>....sane do dvora.</i>
<i>September .....</i>	<i>.... z poľa ber!</i>
<i>Martin chodí na ....</i>	<i>.... bielom koni.</i>
<i>Medardova kvapka....</i>	<i>.... štyridsať dní kvapká.</i>
<i>Katarína na ľade,....</i>	<i>.... Vianoce na blate.</i>
<i>Studený máj ....</i>	<i>.... v stodole raj.</i>
<i>Hromnice - ....</i>	<i>.... koniec sanice.</i>
<i>Ako na Nový rok, ...</i>	<i>.... tak po celý rok.</i>

Májová tráva....

.... moc úžitku dáva.

Použitá literatúra:

Krajčovičová, J. a kol.: Slovenský jazyk pre 5. ročník základných škôl. SPN, Bratislava, 2009, s. 127 – 128.

Péteryová, O. a kol.: Zbierka úloh zo slovenského jazyka na prijímacie skúšky na stredné školy. Didaktis, Bratislava, 1992, s. 13 -14.

Petríková, D. a kol.: Literárna výchova pre 5. ročník základných škôl. Poľana, spol. s r.o., Bratislava 2004, 193 s.